

Київський університет імені Бориса Грінченка
 Факультет романо-германської філології
 Кафедра романської філології
 та порівняльно-типологічного мовознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
 Проректор з науково-методичної
 та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
 04.03.2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

*«Перекладацькі країнознавчі студії: практичний курс перекладу
 (італійська мова)»*
 для студентів 2 курсу

спеціальності	035 Філологія
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
спеціалізації	035.052 Романські мови та літератури (переклад включно) – перша італійська
освітньої програми	035.052.01 Мова і література (італійська)

Київ – 2023

Київський університет імені Бориса Грінченка
 Факультет романо-германської філології
 Кафедра романської філології
 та порівняльно-типологічного мовознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
 Проректор з науково-методичної
 та навчальної роботи

 Олексій ЖИЛЬЦОВ
 “ 17 ” лютого 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

*«Перекладацькі країнознавчі студії: практичний курс перекладу
 (італійська мова)»*
 для студентів 2 курсу

спеціальності	035 Філологія
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
спеціалізації	035.052 Романські мови та літератури (переклад включно) – перша італійська
освітньої програми	035.052.02 Мова і література (італійська)

Київ – 2023

Розробник:

Лисенко Я.С., викладач кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства.

Викладач:

Лисенко Я.С., викладач кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства

Протокол від "16" лютого 2023 р. № 7

Завідувач кафедри Юлія ПІДПРИГОРА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником проектної групи)

Мова і література (італійська)

16.02.2023 р.

Гарант освітньої програми (керівник проектної групи) Тарас ЛАЗЕР

Робочу програму перевірено

16 . 02 . 2023 р.

Заступник декана Марина ЗВЕРЕВА

Пролонговано:

на 2023/2024 н.р. (Підпригора Ю.Г.) « 25 » 08 2023р., протокол № 1

на 2024/2025 н.р. _____, « _____ » _____ 2024р., протокол № _____

на 2025/2026 н.р. _____, « _____ » _____ 2025р., протокол № _____

на 2026/2027 н.р. _____, « _____ » _____ 2026р., протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни
«Перекладацькі країнознавчі студії: практичний курс перекладу
(італійська мова)»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання навчання та оцінювання	італійська, українська
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120
Курс	2
Семестр	4
Кількість змістових модулів з розподілом:	2
Обсяг кредитів	2
Обсяг годин, в тому числі:	60
Аудиторні	32
Модульний контроль	4
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	24
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Дана дисципліна є нормативною. Викладається протягом четвертого семестру.

Метою курсу теорії та практики перекладу є набуття студентами теоретичних знань і практичних умінь та навичок, необхідних для здійснення перекладацької діяльності у двох напрямках : з італійської мови на українську з української на італійську.

Завдання – набуття студентами необхідних умінь і навичок у таких видах перекладу:письмовий переклад текстів публіцистичного, наукового, офіційно-ділового стилів за фахом студентів; письмовий і усний реферативний і анотаційний переклад текстів публіцистичного і наукового стилів .

Додатковим завданням є розвиток навичок і умінь в основних видах мовленнєвої діяльності італійською мовою.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати:**

- основні поняття теорії перекладу;
- фундаментальні проблеми перекладознавства;
- закономірності і структуру перекладацького процесу як особливого, спеціалізованого виду мовленнєвої діяльності;
- види усного і письмового перекладу;
- види адекватності перекладу;
- види лексичних, граматичних і стилістичних розбіжностей між іноземною і українською мовою;
- рівні еквівалентності у перекладі;
- перекладацькі прийоми і трансформації (додавання і опущення слів, конкретизація, генералізація, синонімічна заміна, антонімічний переклад, смислове узгодження, адаптація, ампліфікація, експлікація, компенсація, логічне переосмислення, перестановки, поєднання і розділення речень) ;

- структурні і лексико-граматичні особливості реферативного перекладу;
- критерії оцінки якості перекладу.

уміти:

1) здійснювати

- письмовий переклад текстів публіцистичного, офіційно -ділового і наукового стилів відповідно до фаху студентів;
- усний послідовний (абзацно-фразовий) переклад у професійнозначущих сферах: суспільно-політичній, фахово-діловій, науково-фаховій;
- усний реферативний переклад аудіотекстів і матеріалів електронних засобів масової інформації;
- письмовий і усний реферативний переклад текстів публіцистичного і наукового стилів.

2) володіти перекладацькими прийомами і трансформаціями;

3) відрізняти вільні словосполучення від усталених;

4) розуміти значення слова у вузькому і широкому контексті;

5) знаходити відповідники і перекладати інтернаціоналізми, виділяючи при цьому „несправжніх друзів перекладача” ;

б) знаходити відповідники і перекладати фразеологізми, безеквівалентну лексику, власні імена, скорочення і аббревіатури, цитати.

Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Основними завданнями вивчення дисципліни є **формування таких загальних компетентностей:**

ЗК 1– здатність усно й письмово спілкуватися українською мовою як державною в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійній діяльності.

ЗК 3 – здатність до критичного мислення й ціннісно-світоглядної реалізації особистості;

ЗК 4 – уміння застосовувати отримані теоретичні знання у практичних ситуаціях;

ЗК 5 – здатність учитися впродовж життя й оволодівати сучасними знаннями, уміння ефективно планувати й розподіляти свій час;

ЗК 6 – здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 8 – уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

ЗК 9 – навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема для вирішення стандартних завдань професійної діяльності;

ЗК 10 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 11 – здатність діяти із соціальною відповідальністю, розуміти основні принципи буття людини, природи, суспільства;

ЗК 12 – здатність адаптуватися до нових ситуацій та генерувати нові ідеї;

ЗК 13 – здатність працювати в команді та автономно;

ЗК 14 – формування лідерських якостей;

ЗК 15 – толерантність, увага до відмінностей та впливу різних культур і традицій інших країн.

Також, таких фахових компетентностей:

ФК 14– лінгвокраїнознавча компетентність: володіння фоновими знаннями про культуру країни, мова якої вивчається, про національно-культурні особливості соціальної і мовленнєвої поведінки носіїв мови: їх звичаїв, етикету, соціальних стереотипів, історії та культури, а також способів

використання цих знань в процесі спілкування; володіння студентами особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови в певних ситуаціях спілкування.

ФК 15 – перекладацька компетентність: володіння термінологічними, лексичними, синтаксичними та морфологічними нормами іспанської мови та уміння її застосовувати у процесі різних видів перекладу; сукупність компетенцій, необхідних фахівцю для здійснення мовного посередництва як в усній, так і в письмовій формі; здатність визначати текстуальні риси у різних сферах комунікації; обізнаність з тим, про що йдеться в конкретному тексті, у конкретній ситуації мовлення; володіння комп'ютерними технологіями, володіння електронними словниками, вміння критично оцінювати знайдену інформацію; здатність мобілізувати компетенції, отримані зі своєї основної спеціальності і суміжних дисциплін, і успішно застосовувати їх в процесі перекладу професійно орієнтованих текстів.

Організація навчальної діяльності в Центрі компетентностей.

Основною метою організації навчальної діяльності в Центрі компетентностей є досягти високого рівня перекладацької компетентності: вміння здійснювати письмовий переклад текстів, усний послідовний переклад у професійнозначущих сферах, усний реферативний переклад аудіотекстів і матеріалів електронних засобів масової інформації, письмовий і усний реферативний переклад текстів публіцистичного і наукового стилів.

Робота студентів у Центрі спрямована на розвиток навичок письмового та усного перекладу з іспанської мови на українську на основі отримання початкових знань з теорії перекладу, якими повинні володіти студенти, котрі починають практично застосовувати італійську мову у міжкультурній комунікації. Необхідно розвивати уміння перекладати в ситуації, побудованій

на реальних подіях та вільно вести розмову з носіями мови. Варто спонукати студентів вміти використовувати засоби перекладу відповідно до певних комунікативних ситуацій з дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності, вчити володіти експресивними, емоційними, логічними засобами мови та спрямовувати їх для досягнення запланованого прагматичного результату.

Задля ефективної реалізації зазначеної мети підготовка студентів має характер тренування. Студентам пропонуються вправи для самостійного опрацювання, використовуючи аудіо та відеоматеріали, що допомагають оцінити на практиці володіння термінологічними, лексичними, синтаксичними та морфологічними нормами італійської мови та вміти її застосовувати у процесі різних видів перекладу. Така сукупність компетенцій необхідні студенту для здійснення мовного посередництва як в усній, так і в письмовій формі. Викладач університету виконує роль «тренера», який спостерігає, намічає шляхи, спрямовує ментальні процеси майбутнього фахівця. Його функції спрямовані на підтримку й організацію роботи з самоаналізу, вони дають можливість допомагати студентам інтерпретувати свої практичні та теоретичні знання й, таким чином, вибудовувати специфічні навички та компетенції, зважаючи на особистий досвід кожного з них.

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання:

ПРН 2 – знати та розуміти основні лексичні, фразеологічні, фонетичні, словотворні, морфологічні та синтаксичні норми сучасної італійською мови;

ПРН 6 – уміння застосовувати мовні знання на всіх рівнях сучасної італійської літературної мови з дотриманням стилістичних, лексичних, орфоепічних та граматичних норм та застосування мовленнєвих умінь у педагогічній практиці.

ПРН 7 – вільне володіння іноземною мовою для здійснення професійної комунікації і міжособистісного спілкування.

ПРН 13 – здатність конструювати особистий освітній продукт.

ПРН 17 – оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПРН 18 – цінувати різноманіття та мультикультурність світу й керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу та співробітництва.

ПРН 19 – оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення, аргументуючи власну точку зору.

ПРН 20 – дотримуватися правил академічної доброчесності.

4. Структура навчальної дисципліни
«Перекладацькі країнознавчі студії: практичний курс перекладу
(італійська мова)»

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:				Модульний контроль	Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні		
Змістовий модуль I. Теоретичні питання перекладу у мовній парі італійська-українська.							
Тема 1. La teoria della traduzione. Предмет теорії перекладу. Основні поняття перекладу теорії перекладу. Походження та розвиток.	6			2			4
Тема 2. La teoria dello sviluppo della traduzione Теорії та етапи розвитку перекладу.	10			6			4
Тема 3. La pratica della traduzione. Переклад зворотів з Participio Passato. Переклад номінативних абсолютних конструкцій. Переклад пасивних конструкцій, речень з інфінітивним зворотом.	12			8			4
Модульний контроль	2					2	
Разом	30			16		2	12
Змістовий модуль II. Письмовий та усний переклад текстів різних жанрів з італійської мови українською.							
ТЕМА 1. La traduzione scritta Граматичні завдання письмового перекладу на прикладі різних жанрів текстів	16			10			6

ТЕМА 2. La traduzione orale Стилістичні особливості при перекладі текстів на базі усного прекладу. La storia dell'Unione Europea. Convenzione sui diritti dell'infanzia e l'Italia.	12			6			6
Модульний контроль	2					2	
Разом	30			16		2	12
Разом у IV семестрі	60			32		4	24

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. Переклад як наука. Основні поняття теорії перекладу. Походження перекладу та розвиток перекладу.

- 1.Переклад як наука та зв'язки перекладу з іншими дисциплінами.
- 2.Мета перекладу.
- 3.Види та типи перекладу.
- 4.Різновиди жанрів перекладу за різними критеріями.
- 5.Професія усного та письмового перекладача: його професіоналізм, теперішній стан, проблеми в цій галузі людської діяльності.

ТЕМА 2. Теорії та етапи розвитку перекладу. Денотативна та ситуативна теорія.

1. Теорія трансформації, що базується на постулатах Н.Хомського.

2. Теорія семантики.
3. Теорія рівнів еквівалентності.
4. Етапи процесу перекладу.

ТЕМА 3. Практичний аспект перекладацьких трансформацій. Лексичні проблеми перекладу з італійської на українську та з української на італійську.

1. Переклад зворотів з Participio Passato.
2. Переклад номінативних абсолютних конструкцій.
3. Переклад пасивних конструкцій, речень з інфінітивним зворотом.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ТЕМА 1. Письмовий та усний переклад текстів різних жанрів з італійської мови українською.

Граматичні завдання письмового перекладу: розбіжності між мовами тексту оригіналу та тексту перекладу у морфології та синтактиці.

1. Типи граматичних відмінностей між мовами тексту оригіналу та тексту перекладу.
2. Проблема перекладу артикля.
3. Особливості перекладу іменника та займенника.

4. Особливості перекладу особових форм дієслова.

ТЕМА 2. Стилiстичнi особливостi при перекладi текстiв на базi усного перекладу.

1. Класифiкацiя текстiв для перекладу.
2. La storia dell'Unione Europea.
3. Convenzione sui diritti dell'infanzia e l'Italia
4. La convenzione sui diritti dell'infanzia e dell'adolescenza.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Семестр IV	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	-	-
Відвідування семінарських занять	1	-	-
Відвідування практичних занять	1	16	16
Робота на семінарському занятті	10	-	-
Робота на практичному занятті	10	16	160
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	10	50
Виконання модульної роботи	25	2	50
	Разом	-	276
Максимальна кількість балів: 276			
Розрахунок коефіцієнта: 2,76			
Підсумковий контроль		залік	

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота студентів передбачає планове виконання ними наступних завдань: написання доповіді на певну тему; письмова творча робота на певну тему; проведення презентації творчого проекту одноосібно чи в співавторстві.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. Intervista con Riccardo Scamarcio

Fate interpretazione dell'intervista dall'italiano all'ucraino e dall'ucraino all'italiano.

ТЕМА 2. Discorso 1 (Промова 1) Il Presidente Conte incontra gli studenti della Luisse per una conversazione su Europa

https://www.youtube.com/watch?v=yAkEmO0b9Oc&ab_channel=PalazzoChigi

1. Preparatevi per l'interpretazione consecutiva.
2. Leggete le brevi informazioni su Sig. Conte.
3. Pensate agli argomenti eventuali del suo discorso con gli studenti.
4. Ascoltate altri discorsi di Conte per abituarvi alla sua maniera di parlare.
5. Fate l'interpretazione del discorso proposto per 2 minuti. Poi fate una pausa e continuate ancora per 2 minuti. Poi inizia altro studente.
6. Fate il glossario delle parole per le prossime interpretazioni.

TEMA 3. Discorso 2 (Промова 2) Umberto Eco parla sulla società della rete e i media (2014)

https://www.youtube.com/watch?v=sG7e8hryvV0&ab_channel=AndreaCirila

1. Preparatevi per l'interpretazione consecutiva.
2. Leggete le brevi informazioni su Sig. Umberto Eco.
3. Ascoltate altri discorsi di Eco per abituarvi alla sua maniera di parlare.
4. Pensate all'argomento del suo discorso, cercate di trovare il lessico necessario.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

TEMA 1. Зробити свій власний переклад тексту з італійської на українську.

TEMA 2. Intervista con il gruppo Volo

Fate interpretazione dell'intervista dall'italiano all'ucraino e dall'ucraino all'italiano.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Суть підготовки студентами самостійного творчого завдання передбачає перевірку володіння відповідною лексикою та граматичними структурами, дотримання стилю завдання, що виконується; демонстрація якісного володіння писемним та усним мовленням.

Карта самостійної роботи студента

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
IV семестр			
Модуль 1	Твір, усна відповідь	5*4	I-X
Модуль 2	Твір, усна відповідь	5*6	XI-XVIII
Разом		50 балів	

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення: письмова

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання: модульна контрольна робота включає 5 завдань, правильне виконання яких оцінюється у 5 балів.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма проведення: залік

6.5 Орієнтовний перелік тем для семестрового контролю

1. La traduzione come scienza, i suoi legami con altre discipline.
2. Oggetto e scopo della traduzione.
3. Aspetti e tipologie della traduzione.
4. Generi di traduzione.
5. Professione del traduttore/interprete: sua competenza, stato attuale e problemi di questo ambito dell'attività umana.
6. Sviluppo della traduzione in Italia.
7. Sviluppo della traduzione in Ucraina.
8. Teoria semantica.
9. Teoria dei livelli di equivalenza.
10. Fasi del processo di traduzione.
11. Tipi e generi dell'informazione lessicale.
12. Tipi delle trasformazioni traduttive.
13. Corrispondenze semantiche nel processo di traduzione.
14. Trasformazioni lessicali.
15. Le 4 modalità della traduzione di parole reali.
16. Modalità della traduzione degli internazionalismi e delle abbreviazioni.
17. Problemi di traduzione di costruzioni sintattiche con participio e gerundio.
18. I falsi amici del traduttore in campo grammaticale.
19. Peculiarità della traduzione di testi scientifici, documentaristici e giornalistici.
20. Peculiarità della traduzione di opere pubblicitarie.

Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно — відмінний рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре — достатньо високий рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу без суттєвих грубих помилок
C	75-81 балів	Добре — в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно — посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо — мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання — незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу — досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта

IV семестр

**Разом: 60 год., практичні заняття – 32 год., самостійна робота – 24 год.,
модульний контроль – 4 год.**

Модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2	
Назва модуля	Змістовий модуль I. Теоретичні завдання перекладу. Практичні завдання перекладу з італійської на українську та з українську на італійську.			Граматичні завдання перекладу та стилістичні особливості при перекладі текстів.	
Кількість балів за модуль	93			83	
Практичні	1-3	4-6	6-10	11-15	16-18
Теми практичних занять: 18- вивідування 180– робота на практичних заняттях (всього 188 балів)	Тема1	Тема2	Тема3	Тема1	Тема 2
Самостійна робота (всього 50 балів)	5*4 балів			5*6 балів	
Види поточного контролю (всього 75 балів)	Модульна контрольна робота №1 (25балів)			Модульна контрольна робота № 2 (25 балів)	
Підсумковий контроль	Максимальна кількість балів –276 балів				

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гудманян А. Г. Вступ до перекладознавства: навч. посіб. для студентів спец. "Переклад". Вінниця : Нова Книга, 2017.
2. Даценко Ю. П. Мистецтво усного перекладу. Datsenko J. P. Arte dell'interpretazione. Навчальний посібник. К.: Вид. Центр КНЛУ, 2013. - 297 с.
3. Даценко Ю.П. Світ навколо нас// Datsenko J.P. Mondo intorno a noi. Навчальний посібник. –К.: Вид. Центр КНЛУ, 2014. - 366 с.
4. Записки Перекладацької Майстерні. Львів. -Т.І, II, III, 2001-2002.
5. Мірам Г. Е., Дайнеко В. В., Іванова С. В. Коучінг для усних перекладачів.Київ: Ніка Центр, 2011. – 227 с.
7. Практикум з усного перекладу: навч.-метод. посіб. Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; уклад.: Н. О. Сунько, Л. Я. Нагірний. - Чернівці : Рута, 2017.
8. Селіванова О.О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій / О. О. Селіванова // Нова філологія. – 2012. – No 50. – С. 201-208. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2012_50_58.
9. Чередниченко О. І. Переклад – важлива сфера функціонування і розвитку української мови. Теорія і практика перекладу, Вип. 17. К., 1991.
10. Agorni M. La traduzione. Teorie e metodologie a confronto. "Traduzione. Testi e strumenti", LED Edizioni Universitarie, 2005.
11. Bermann A. - La traduzione e la lettera o l'albergo nella lontananza - traduzione di Giometti G. "Quaderni Quodlibet" n. 16, Quodlibet, 2003.
12. Bollettieri Bosinelli, R. M. – Di Giovanni E. Oltre l'Occidente. Traduzione e alterità culturale, Milano, Bompiani, 2009.
13. Bonnefoy Y. La comunità dei traduttori - "Le parole e le cose", Sellerio di Giorgianni, 2005.
14. Boothman D. - Traducibilità e processi traduttivi. Un caso: A. Gramsci linguista - Guerra Edizioni Guru, 2004.
15. Cardinaletti A. e Garzone G. - L'italiano delle traduzioni - "Lingua, traduzione e didattica" n. 8, Franco Angeli, 2005.
17. Cukovskij K. La traduzione: una grande arte. Libreria Editrice Cafoscarina, 2003.

18. Davico G. L'industria della traduzione. Realtà e prospettive del mercato italiano ""Laissez-passer"" n. 6, Seb27, 2005.
20. Eco U. -Dire quasi la stessa cosa. Esperienze di traduzione, "Studi Bompiani", Bompiani, 2003.
21. Faini P. Tradurre. Dalla teoria alla pratica "Università" n. 548, Carocci, 2004.
22. Gillies Andrew. Note-taking for Consecutive Interpreting: A Short Course (Translation Practices Explained). Routledge, 2017.
23. Osimo Bruno. Manuale del traduttore: guida pratica con glossario. Hoepli Milano, 2008.